

crkva u svijetu

OSVRTI I PRIKAZI

DUH POVIJESTI I NARODNO BIĆE

Govor u krunidbenoj bazilici hrvatskog kralja Dmitra Zvonimira, 7. listopada 1989. u Solinu, u povodu 900. obljetnice smrti kralja Zvonimira.

Drago Šimundža

Narodi i nacije žive svojim organskim životom

Ova kulturno-religiozna komemoracija 900. obljetnice smrti kralja Zvonimira povijesni je čin. Ona je naša civilizacijska, vjerska i narodna obaveza, znak poštovanja povijesnog nasljedstva i našeg nacionalnog bića u kontinuitetu njegova organskog razvoja.

Naime, poput čovjeka, i narod živi organskim životom — sa svojom prošlošću, sadašnjošću i budućnošću — gradeći neprestano i istodobno čuvajući svoj identitet i integritet: povijesna i naravna prava, duhovna i materijalna dobra, nacionalnu svijest i imanentnu suverenost naroda.

To je i naša sudbina. Formirali smo se i razvijali u povijesnom tijeku vremena. Nova pokoljenja stvarala su i stvaraju uvijek nova bogatstva. Zahvaljujući tome, mi se, svjesni svog nacionalnog entiteta, svog historijskog trajanja, kao zajednica, kao društvo i narod, osjećamo svoji na svome, čvrsto ukorijenjeni u vrijeme i prostor, u svoju povijest i kulturu, vjeru, naciju i domovinu.

I poput hrasta koji je snažniji i jači, što su mu žile snažnije i jače, što su čvršće povezane sa svojim tlom, tako smo i mi kao pojedinci i kao narod snažniji i jači što smo svjesniji svoje prošlosti, što smo dublje povezani s temeljnim odrednicama svog društvenog rasta i razvoja.

Prošlost je historijska realnost koja se stoljećima oblikuje u našu svijest. Ta svijest nas nije napustila ni u najpresudnijim razdobljima nasilnih rušenja i razdvajanja. Ona je i danas određenje naše sadašnjosti i budućnosti. Svjesni smo svog zajedništva i svoje domovine, Zvonimirove lađe, kako je Vladimir Nazor nazvao Lijepu našu. Znamo da nam je svima skupa — bez obzira na naša osobna opredjeljenja, vjersku i ideološku pripadnost, podrijetlo i političke opcije — zajednička baština i trajna postojbina.

To je razlogom da se s ponosom i s poštovanjem sjećamo svoje prošlosti, društvenih, kulturnih i vjerskih događaja, s kojima se i u kojima se razvijala naša povijest, Crkva i nacija. Slučaj je to i sa Zvonimirom. Sjećajući se njega, sjećamo se jednog vremena koje nas je duhovno obogatilo i povijesno

zadužilo. Na taj način poštujemo duh historije i povijesne vrednote, svoju prošlost kao odrednicu i nadahnuće svoje sadašnjosti i budućnosti. To je naše rodoljublje; bez njega se ne može ljubiti narod, niti graditi složna nacija.

Zvonimir i Hrvatska u ujedinjenoj Evropi

Zvonimir je jedan od najuglednijih hrvatskih narodnih vladara. Ostavio je iza sebe snažan utjecaj u našem kulturnom, religioznom i društveno-političkom životu. Ovdje ga je u ovoj crkvi, godine 1075, poslije smrti Petra kresimira Velikog, okrunio kraljevskom krunom papin izaslanik, opat Gebizon.

Kao hrvatski kralj (1075—1089), Zvonimir stupa u savez s papom Grgurom VII. (1073—1085), glavnom ličnošću onoga doba. Zahvaljujući tom savezu, Zvonimir se sa svojim narodom i hrvatskim kraljevstvom uključuje u ondašnju ujedinjenu Evropu, kojoj je Grgur na čelu. Taj razumni potez Zvonimirova saveza s papom, upozorava Nada Klaić, najmudriji je politički korak, koji je, u cilju povezivanja dalmatinskih gradova s hrvatskim kraljevstvom, učinio jedan hrvatski vladar. Time se istodobno stara solinska metropolija, u ono vrijeme splitska Crkva, ponovno približuje narodu te spontano postaje hrvatskom Crkvom.

Miroljubiv i pravičan bio je kralj Zvonimir; suvremenici su ga nazivali dobri. Uzdigao je hrvatski narod do zavidne duhovne, kulturne, gospodarske i političke moći. Bio je pokrovitelj puka i promicatelj socijalnih prava. *Prirodom svoje krunidbe razborito je prihvatio povelju ljudskih sloboda. Obavezao se da neće nikoga prvi napadati; da će braniti svoj narod i poštivati zakone; da će se boriti protiv ropstva i ugnjetavanja; da će štiti potlačene, opsluživati Evandjelje i promicati pravednost i mir.*

Bio je to izuzetan državopravni i civilizacijski čin, koji nas u to doba, u XI. stoljeću, stavlja u red najnaprednijih evropskih država i naroda, sa Zvonimirom na čelu.

Izlišno bi bilo ovdje raspravljati o Zvonimirovoj smrti; to više što priče o umorstvu i tobožnjoj kletvi nemaju svog povijesnog utemeljenja; izvor im je u naknadnim legendama nakon gubitka narodne samostalnosti. Historijske činjenice i dokumenti — što povjesničari kritički uočavaju — govore o Zvonimirovu miroljubivom i uspješnom vladanju. To opravdano upućuje na naravnu smrt kralja Zvonimira, čije ime sa zahvalnošću bilježi Bašćanska ploča, izuzetan nacionalni vjerski i kulturni spomenik, izrađen krajem XI. stoljeća, neposredno poslije Zvonimirove smrti.

Naše danas nije samo naše

U svakom slučaju značenje i uloga kralja Zvonimira u našoj nacionalnoj povijesti zaslužuju posebno priznanje. Nije ovo plediranje za prošlost i kralja, nego dužno poštovanje naroda u njegovu povijesnom biću, što je imanentno vjeri i kulturi u svih civiliziranih naroda. Kad to kažem, ne želim da se samodopadljivo divimo prošlosti i nostalgično vraćamo natrag. Naprotiv! Ovaj memorijalni čin, ako ga razumno shvatimo, poticaj je za novi korak naprijed. U tome je snaga povijesti: ona širi znanja i iskustva, rađa svijest i nacionalno jedinstvo, usmjeruje prema zrelijoj budućnosti.

Gledano iz perspektive povijesti, iz Zvonimirova vremena, naše danas nije samo naše, ono je neodoljivo uvjetovano našom zajedničkom sudbom i sudbinom, baštinom i stvaralačkim zamahom; mi ga stvaramo u funkciji cjelovite povijesti u perspektivi boljeg sutra nas i novih generacija koje iza nas dolaze. Ne može se zato nijedan važniji povijesni čin nacionalnog karaktera promatrati i zaključivati u službi malih, stranačkih, svojih pragmatičkih opcija i interesa, nego u službi cijeloga naroda, u respektiranju njegova cjelokupnog bića, historijskog rasta i razvoja.

U tom smislu, stvaralački zamah vremena, pluralizam i demokracija, o kojima se toliko govori, nisu stvar samo ovoga trenutka, nego zakon povijesnog hoda, koji, ako ga razumno prihvatimo, spontano vodi u bolje sutra.

Osobna prava i nacionalno samoodređenje

Respektirajući, u vezi s tim, političku mudrost kao »umijeće mogućega« u određenom času, ne možemo se i ne smijemo zalagati za uskogrudne interese, borbu za vlast i dogmatska stajališta, za tzv. obrambenu taktiku i pasivnu politiku. To nisu povijesne pretpostavke za kvalitetno nove mogućnosti i potrebe. Ovo vrijeme čezne za širim perspektivama, humanijim odnosima, za novim civilizacijskim dostignućima osobnih prava i narodnih sloboda.

Čovjek sa svojom slobodom i odgovornošću i narod sa svojim samoodređenjem i suverenosti trebaju doći u središte pažnje. To je općenito prihvaćeni princip povijesnog razvoja društva. To bi, u našem slučaju, bilo razumno otvaranje prema svijetu, u političkom i gospodarskom smislu, važan povijesni čin i zvonimirski korak prema Evropi.

Povijest je učiteljica života. Zna ona za brojne promašaje i propuste, krive korake i pogrešna skretanja. Toga se i danas treba čuvati i po potrebi dostojanstveno to ispravljati. Zato se Nazor u *Zvonimirovoj lađi* u jednom času pita: »Gdje si sada, snažna ruko kormilara?«. Da, potrebne su nam snažne ličnosti, poput Zvonimira, ali još više suradnja naroda, jedinstvo misli i akcije; potrebne su snažne ideje o etičkom odnosu čovjeka prema čovjeku, naroda prema narodu, sadašnjeg vremena prema prošlosti i budućnosti, u ravnopravnosti, slobodi, socijalnoj pravednosti i miru.

Težište objedinjavanja i narodnog jedinstva

Stara ideja jedinstva u raznolikosti i naša je neotklonjiva obaveza. Ne treba je se bojati. Blagotvorna je. Stoga bih augustinovsku misao da nam različite opcije ne smiju ometati jedinstvo u bitnim stvarima posebno ovdje naglasio: Kad su narod i narodna sudbina u pitanju, onda ne bi smjelo biti nikakva jala ili ideologije, koji bi nas mogli razdvajati i međusobno suprotstavljati. Nema tih viših ciljeva koji bi u razumnim narodima smjeli razdvajati i sukobljavati ljude, stranke, vjere i društvene opcije, kad su u pitanju istinska ljudska prava i slobode ili narodno samoodređenje, suverenost, kako se to obično kaže.

U vezi s tim povijest nam i ovaj trenutak danas preporučuju više sloge, razuma i pomirenja, u duhu, rekao bih, spomenutih Zvonimirovih ideala. U tom svjetlu, na primjer, hrvatska Crkva, Crkva u hrvatskom narodu, neće posezati za nekom svojom političkom i vlašću, za svojim strankama i zatvorenim programima. Amanet hrvatskog biskupa iz zvonimirskih vremena određuje joj da ona bude istinsko težište objedinjavanja, suradnje, zajedništva i sloge, sa svim dijelovima društva i naroda, pa i s različitim političkim strankama.

Pravna država i civilno društvo — Glas povijesti

Podržavajući iskreno pravna i etička načela u borbi za mir i socijalnu pravdu, za ravnopravnost i slobodu savjesti na svim meridijanima i paralelama, ne smijemo, u kontekstu povijesnog razvoja, nikada zaboraviti na pravnu državu i normalno civilno društvo, koji praktično zahtijevaju da se ta ista prava i načela moraju poštivati i u vlastitoj kući.

Kad se Mojsije na Horebu približavao gorućem grmu, čuo je glas koji mu je govorio »Mjesto gdje stojiš sveto je tlo« (Izl 3,5). I mi ovdje u krunidbenoj bazilici čujemo glas iz dubine povijesti, glas ovih davnih zidova i svetih spomena: Jelenine ploče, kraljevskih grobnica, samostana i crkava. Slušamo ih kako govore: Sveto je ovo naše tlo. — Ljubimo ga i živimo na njemu!

Na kraju bih ovom prigodom upozorio na nužnost općeg revaloziranja nacionalne povijesti i kulture te u tom sklopu na izrazitu potrebu čuvanja i obnavljanja narodnih, crkvenih i kulturnih spomena i spomenika. Da su drugačije prilike i razumniji odnosi, založio bih se i za Zvonimirov povijesni spomenik. Ova je obljetnica bila idealna prilika za trajan spomen velikom narodnom vladaru.

Jer: »Rod bo samo koji mrtve štuje na prošlosti budućnost si snuje.«